

1 DEFINICIJA OTROKA	2 BREZ DISKRIMINACIJE	3 NAJBOLJŠA KORIST OTROKA	4 URESNIČEVANJE OTROKOVIH PRAVIC	5 VLOGA DRUŽINE PRI RAZVOJU	6 ŽIVLJENJE, PREŽIVETJE IN RAZVOJ	7 IME IN NARODNOST
8 IDENTITETA	9 OHRANJANJE ENOTNOSTI DRUŽIN	10 STIK S STARŠI PREKO DRŽAVNIH MEJA	11 ZAŠČITA PRED UGRABITVIJO	12 SPOŠTOVANJE MNENJ OTROK	13 SVOBODA IZRAŽANJA	14 SVOBODA MIŠLJENJA IN VEROIZPVEDI
15 ORGANIZIRANJE IN PRIDRUŽEVANJE SKUPINAM	16 VARSTVO ZASEBNOSTI	17 DOSTOP DO INFORMACIJ	18 ODGOVORNOST STARŠEV	19 ZAŠČITA PRED NASILJEM	20 OTROCI BREZ DRUŽINE	21 OTROCI, KI SO POSVOJENI
22 OTROCI BEGUNCI	23 OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI	24 ZDRAVJE, VODA, HRANA, OKOLJE	25 PREVERJANJE OTROK V IZVENDRUŽINSKIH OBLIKAH BIVANJA	26 SOCIALNA IN MATERIALNA POMOČ	27 HRANA, OBLAČILA, VAREN DOM	28 DOSTOP DO IZOBRAŽEVANJA
29 CILJI IZOBRAŽEVANJA	30 KULTURA, JEZIK IN VEROIZPVED MANJŠIN	31 POČITEK, IGRA, KULTURA, UMETNOST	32 ZAŠČITA PRED ŠKODLJIVIM IN NEVARNIM DELOM	33 ZAŠČITA PRED ŠKODLJIVIMI DROGAMI	34 ZAŠČITA PRED SPOLNO ZLORABO	35 ZAŠČITA PRED PRODAJO IN TRGOVANJEM
36 ZAŠČITA PRED IZKORIŠČANJEM	37 OTROCI V PRIPORU	38 ZAŠČITA MED VOJNO	39 OKREVANJE IN REINTEGRACIJA	40 OTROCI, KI KRŠIJO ZAKON	41 UPOŠTEVANJE NAJBOLJŠE KORISTI OTROKA V VSEH POSTOPKIH	42 VSI MORAJO POZNATI PRAVICE OTROK

43-54

KAKO SE KONVENCIJA URESNIČUJE

KONVENCIJA O OTROKOVIH PRAVICAH

KONVENCIJA ZDRUŽENIH NARODOV O OTROKOVIH PRAVICAH

– V OTROKOM PRIJAZNEM JEZIKU

Konvencija Združenih narodov o otrokovih pravicah je pomemben dogovor med državami, ki so se zavezale, da bodo ščitile otrokove pravice. V njej je predstavljeno, kdo so otroci, katere so njihove pravice in kakšne so dolžnosti vlad. Vse pravice so med seboj povezane, veljajo za vsakega otroka na svetu, prav tako pa jih otrokom nihče ne more odvzeti.

Besedilo podpira Odbor ZN za otrokove pravice.

DEFINICIJA OTROKA

Otok je vsaka oseba, mlajša od 18 let.

Te pravice imajo vsi otroci, ne glede na to, kdo so, kje živijo, kateri jezik govorijo, ne glede na njihovo veroizpoved ali prepričanje, njihovo mišljenje, ne glede na to, kako izgledajo, ali so deklice ali dečki, ali so gibalno ali kako drugače ovirani, so premožni ali revni in ne glede na to, iz kakšne družine prihajajo, kaj njihova družina verjame ali počne. Nobenega otroka se ne sme obravnavati nepravilno.

Ko odrasli sprejemajo odločitve, morajo razmisliti, kako bodo njihove odločitve vplivale na otroke. Vsi odrasli morajo ravnati tako, kot je za otroke najboljše. Vlade morajo poskrbeti, da so otroci deležni zaščite in skrbi svojih staršev ali, ko je to potrebno, varstva in zaščite drugih odraslih oseb. Vlade morajo poskrbeti, da tako ljudje kot okolja, ki so odgovorna skrbeti za otroke, to odgovornost opravljajo dobro.

Vlade morajo poskrbeti, da vsi otroci v njihovi državi uživajo vse pravice iz te Konvencije.

Vlade morajo družinam in skupnostim dopustiti, da otroke v času odraščanja usmerjajo in učijo, kako najbolje uveljavljati njihove pravice. Z odraščanjem otroci potrebujejo vse manj usmerjanja.

Vsi otroci imajo pravico do življenja. Vlade morajo zagotoviti pogoje, da otroci preživijo in razvijejo svoj polni potencial.

Otroci imajo pravico do imena, ki mora biti vpisano v matični register, in pravico do državljanstva, torej tega, da pripadajo določeni državi. Če je le mogoče, imajo otroci pravico, da poznajo svoje starše in da ti skrbijo zanje.

Otroci imajo pravico do lastne identitete – z uradnim zapisom o tem, kdo so, njihovim imenom, državljanstvom in družinskimi vezmi. Nihče nima pravice otrokom odvzeti njihove osebne identitete, a če do tega pride, je naloga vlad, da otrokom pomagajo znova vzpostaviti njim lastno identiteto.

Otroci ne smejo biti ločeni od svojih staršev, razen ko za otroke ni primerno poskrbljeno – na primer, če starši otroka zlorablajo ali zanemarjajo. Če starši živijo ločeno, imajo otroci pravico biti v stiku z obema, razen če bi to lahko bilo v nasprotju z najboljšo koristjo otroka.

Če otroci živijo v drugi državi kot njihovi starši, morajo vlade tako otrokom kot staršem omogočiti, da potujejo ter tako ostanejo v stiku in živijo skupaj.

Vlade morajo preprečiti nezakonite odhode otrok iz države – na primer, ugrabitve otrok ali namerno zadrževanje otroka v tujini s strani enega od staršev in proti volji drugega starša.

Otroci imajo pravico, da svobodno izrazijo svoje mnenje o temah, ki se jih dotikajo. Odrasli morajo otroke poslušati, slišati in jih obravnavati resno.

Otroci imajo pravico, da z drugimi preko pogovora, risanja, pisanja ali na druge načine svobodno delijo svoja spoznanja, mišljenje in občutenja, razen če je to škodljivo in žaljivo do drugih.

Otroci imajo pravico, da sami izbirajo svoje mišljenje, prepričanja in veroizpoved, a ne na način, ki bi omejeval druge pri uveljavljanju njihovih pravic. Starši lahko otroke usmerjajo ter jih naučijo, da bodo kot odrasli znali pravilno uveljavljati to pravico.

Otroci se lahko pridružijo ali sami organizirajo skupine ali pobude ter se z drugimi srečujejo, a le, če s tem ne škodujejo nikomur.

Vsak otrok ima pravico do zasebnosti. Zakonodaja mora zagotavljati varstvo zasebnosti otrok, družine, njihovega doma, komunikacije in ugleda (ali dobrega imena) pred nezakonitim vmešavanjem ali napadom.

Otroci imajo pravico, da dostopajo do informacij prek interneta, radia, televizije, časopisov, knjig in drugih virov. Odrasli morajo poskrbeti, da informacije, do katerih dostopajo, niso škodljive. Vlade morajo spodbujati medije, da delijo informacije iz različnih virov in v jezikih, ki so razumljivi vsem otrokom.

Starši so odgovorni za vzgojo otrok. Kadar otrok nima staršev, zanj prevzame odgovornost druga odrasla oseba, ki ji pravimo skrbnik.

Starši in skrbniki morajo vedno upoštevati in uresničevati otrokovo najboljšo korist. Vlade jim morajo pri tem pomagati. Če ima otrok oba starša, morata za njegovo vzgojo in varstvo skrbeti oba.

Vlade morajo otroke zaščititi pred nasiljem, zlorabami in zanemarjanjem, s strani tistih, ki skrbijo zanje.

Vsak otrok, ki ne more biti v varstvu svoje družine, ima pravico, da je v ustreznem varstvu ljudi, ki spoštujejo njegovo veroizpoved ali versko prepričanje, kulturo, jezik in druge vidike otrokovega življenja.

Ko so otroci posvojeni ali živijo v rejniški družini, je najpomembneje, da se upošteva in uresničuje njihova najboljša korist. Če za otroka ni mogoče urediti ustreznega varstva v njegovi državi – na primer tako, da živi z drugo družino – se lahko posvoji tudi v druge države.

22 Otroci begunci imajo v tuji državi pravico do pomoči in zaščite ter enake pravice kot otroci, ki so v tej državi rojeni.

23 Vsi otroci, ki se soočajo z različnimi oblikami oviranosti, imajo pravico do najboljšega možnega življenja v skupnosti. Vlade morajo odstraniti vse prepreke ter otrokom z oviranostmi omogočiti, da postanejo neodvisni in se enakovredno ter aktivno vključujejo v skupnost.

24 Otroci imajo pravico do najboljše možne zdravstvene oskrbe, čiste pitne vode, kakovostne zdrave hrane ter čistega in varnega življenjskega okolja. Vsi odrasli in otroci morajo biti informirani o možnostih in načinih, ki jim omogočajo, da ohranijo svoje zdravje in varnost.

25 Vsakemu otroku, ki živi v izvenzdržinskih oblikah bivanja - bodisi zaradi skrbi, zaščite ali zdravja - mora biti zagotovljeno, da se redno preverja, kako dobro mu gre in ali je ta oblika bivanja še vedno v njegovo najboljšo korist.

26 Otrokom iz revnih družin morajo vlade zagotoviti denarno in drugo podporo in pomoč.

27 Otroci imajo pravico do hrane, primernih oblačil in varnega doma, da lahko razvijejo svoj polni potencial. Vlada mora pomagati družinam in otrokom, ki si tega ne morejo privoščiti.

28 Vsak otrok ima pravico do izobrazbe. Osnovnošolska izobrazba bi morala biti brezplačna in dostopna, srednješolska in visokošolska pa dostopna vsem otrokom. Otroke je potrebno spodbujati, da se šolajo tako dolgo in do tiste stopnje, do katere segajo njihove zmožnosti. Šole morajo pri vzdrževanju discipline spoštovati otrokove pravice in ne smejo nikoli ter pod nobenimi pogoji uporabljati nasilja.

29 Izobraževanje mora spodbujati razvoj otrokove osebnosti, talente in zmožnosti. Naučiti jih mora, da poznajo in razumejo svoje pravice ter spoštujejo pravice drugih ljudi, kultur in raznolikosti. Izobrazba mora otrokom pomagati, da živijo v miru in skrbijo za okolje.

30 Otroci imajo pravico, da se sporazumevajo v svojem jeziku in izražajo svojo kulturo in vero, tudi če si te ne delijo z večinskim prebivalstvom države, v kateri živijo.

31 Vsak otrok ima pravico do počitka, prostega časa in igre ter pravico do sodelovanja v kulturnih in ustvarjalnih aktivnostih.

32 Otroci imajo pravico do zaščite pred izkoriščanjem in delom, ki je nevarno, jim škoduje in slabo vpliva na njihovo izobraževanje, zdravje ali razvoj. Če otroci delajo, imajo pravico do varnega delovnega okolja in poštenega plačila.

33 Vlade morajo otroke zaščititi pred jemanjem, izdelavo, nošenjem ali prodajo škodljivih drog.

34 Vlada mora otroke zaščititi pred kakršno koli obliko spolnega nasilja ali zlorabe, to se nanaša tudi na siljenje otrok v spolni odnos za denar ali gole fotografije in posnetke.

35 Vlade morajo poskrbeti, da otrok nihče ne ugrabi, jih prodaja ali trguje z njimi.

36 Otroci imajo pravico, da so zaščiteni pred kakršno koli obliko izkoriščanja ali okoriščanja, tudi če ta ni specifično opredeljena v Konvenciji.

37 Otrok, ki so obtoženi kršenja kazenskega zakona, se ne sme kaznovati na krut, ponižujoč ali škodljiv način, ne sme se jih ubiti, mučiti, z njimi ravnati na krut način, jih obsoditi na doživetjski zapor ali dati v zapor z odraslimi. Zapor mora vedno biti zadnja izbira in le za najkrajši možni čas. Otroci v zaporu morajo imeti na voljo pravno pomoč in možnosti ohranjanja stikov s svojo družino.

38 Otroci imajo pravico do zaščite v času vojne ali oboroženih spopadov. Če so mlajši od 15 let, ne smejo sodelovati v oboroženih spopadih ali biti vpoklicani v vojsko.

39 Otroci, ki so bili in so še vedno izpostavljeni poškodovanju, zanemarjanju, vojni ali drugi obliki slabega ravnanja, imajo pravico do pomoči, da pridobijo nazaj svoje zdravje in dostojanstvo.

40 Otroci, obtoženi kršenja kazenskega zakona, imajo pravico do pravne pomoči in pravične obravnave v pravosodnem sistemu. Na voljo morajo biti različne možnosti, ki tem otrokom pomagajo, da postanejo zgledni člani skupnosti. Zapor bi moral biti zadnja možnost.

41 Če živijo v državi, ki zagotavlja boljšo zaščito otrokovih pravic kot ta Konvencija, se upošteva tista zakonodaja, ki otroke bolje zaščiti.

42 Vlade morajo poskrbeti, da otroci in odrasli poznajo pravice, ki jih določa ta Konvencija.

43-54 Ti členi pojasnjujejo, kako bodo vlade, Združeni narodi, vključno z Odborom za otrokove pravice in UNICEF-om, ter druge organizacije zagotovile, da vsi otroci polno uresničujejo svoje pravice.